

Zbornik sudske prakse

PRESUDA SUDA (šesto vijeće)

8. lipnja 2023. *

„Zahtjev za prethodnu odluku – Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima – Direktiva (EU) 2016/343 – Članak 8. stavak 4. – Pravo sudjelovati na raspravi – Suđenje u odsutnosti – Obnova postupka – Obavješćavanje osobe osuđene u odsutnosti o njezinu pravu na obnovu postupka”

U spojenim predmetima C-430/22 i C-468/22,

povodom zahtjevâ za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koje je uputio Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud, Bugarska), odlukama od 28. lipnja 2022. i 13. srpnja 2022., koje je Sud zaprimio 28. lipnja 2022. i 14. srpnja 2022., u kaznenim postupcima protiv

VB (C-430/22)

VB (C-468/22)

uz sudjelovanje:

Specializirana prokuratura,

SUD (šesto vijeće),

u sastavu: P. G. Xuereb, predsjednik vijeća, L. Bay Larsen (izvjestitelj), potpredsjednik Suda, u svojstvu suca šestog vijeća, i T. von Danwitz, sudac,

nezavisni odvjetnik: J. Richard de la Tour,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir pisani dio postupka,

uzimajući u obzir očitovanja koja su podnijeli:

– za Europsku komisiju, M. Wasmeier i I. Zaloguin, u svojstvu agenata,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči bez mišljenja,

donosi sljedeću

* Jezik postupka: bugarski

Presudu

- 1 Zahtjevi za prethodnu odluku odnose se na tumačenje druge rečenice stavka 4. članka 8., kao i članka 9. Direktive (EU) 2016/343 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku (SL 2016., L 65, str. 1.).
- 2 Ti su zahtjevi podneseni u okviru kaznenih postupaka koji se vode protiv osobe VB u njezinoj odsutnosti zbog kaznenih djela prometa drogom i posjedovanja oružja počinjenih u sastavu zločinačkog udruženja.

Pravni okvir

Pravo Unije

- 3 Uvodne izjave 9. i 39. Direktive 2016/343 glase kako slijedi:
 - „(9) Svrha je ove Direktive jačanje prava na pošteno suđenje u kaznenom postupku utvrđivanjem zajedničkih minimalnih pravila o određenim vidovima pretpostavke nedužnosti i pravu sudjelovati na raspravi.
 - [...]
 - (39) Kada države članice pružaju mogućnost održavanja rasprava u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika, ali uvjeti za donošenje odluke u odsutnosti pojedinog osumnjičenika ili optuženika nisu ispunjeni jer osumnjičenik ili optuženik nije lociran unatoč uložnim razumnim naporima, primjerice zato što je u bijegu, donošenje odluke u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika ipak bi trebalo biti moguće, kao i izvršenje te odluke. U tom bi slučaju države članice trebale osigurati da u trenutku kada se osumnjičenici ili optuženici obavješćuju o toj odluci, posebno prilikom uhićenja, također budu informirani o mogućnosti osporavanja odluke i pravu na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo. Te informacije trebalo bi dostaviti u pisanom obliku. Te se informacije mogu [priopćiti] i usmeno, pod uvjetom da se činjenica o njihovom [priopćavanju] primi na znanje u skladu s postupkom bilježenja podataka predviđenim nacionalnim pravom.”
- 4 U članku 8. te direktive, naslovljenom „Pravo sudjelovati na raspravi”, određuje se:
 - „1. Države članice osiguravaju da osumnjičenici i optuženici imaju pravo sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku koji se vodi protiv njih.
 - 2. Države članice mogu predvidjeti da se rasprava koja može završiti donošenjem odluke o krivnji ili nedužnosti osumnjičenika ili optuženika može voditi u njegovoj odsutnosti pod uvjetom da:
 - (a) osumnjičenik ili optuženik pravovremeno je obaviješten o raspravi i o posljedicama [...] nedolaska; ili
 - (b) osumnjičenika ili optuženika koji je obaviješten o raspravi zastupa opunomoćeni branitelj kojeg je osumnjičenik ili optuženik sam imenovao ili ga je imenovala država.

3. Odluka koja je donesena u skladu sa stavkom 2. može se izvršiti protiv dotičnog osumnjičenika ili optuženika.
4. Kada države članice predvide mogućnost održavanja suđenja u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika, ali nije moguće ispuniti uvjete iz stavka 2. ovog članka jer se osumnjičenik ili optuženik ne može locirati unatoč ulaganju razumnih nпора, države članice mogu predvidjeti mogućnost donošenja i izvršenja odluke. U tom slučaju države članice osiguravaju da u trenutku kada se osumnjičenici ili optuženici obavješćuju o toj odluci, posebno prilikom uhićenja, također budu informirani o mogućnosti osporavanja odluke i pravu na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo u skladu s člankom 9.
5. Ovim se člankom ne dovode u pitanje nacionalna pravila kojima se predviđa da sudac ili nadležni sud osumnjičenika ili optuženika može privremeno udaljiti s rasprave kada je to u interesu osiguravanja ispravnog vođenja kaznenog postupka, pod uvjetom da se poštuju prava na obranu.
6. Ovaj članak ne dovodi u pitanje nacionalna pravila kojima se predviđa da se postupak ili neke njegove faze provode u pisanom obliku, pod uvjetom da je to u skladu s pravom na pošteno suđenje.”
- 5 Člankom 9. navedene direktive, naslovljenim „Pravo na obnovu postupka”, određuje se:

„Države članice osiguravaju da osumnjičenici ili optuženici koji nisu sudjelovali na raspravi u kaznenom postupku koji se vodio protiv njih i u slučaju da nisu bili ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. imaju pravo na obnovu postupka ili drugo pravno sredstvo kojim se omogućuje novo utvrđivanje merituma predmeta, uključujući ispitivanje novih dokaza, što bi moglo dovesti do ukidanja izvorne odluke. U tom pogledu države članice jamče da dotični osumnjičenici i optuženici imaju pravo biti nazočni i sudjelovati na raspravi u skladu s postupcima predviđenima nacionalnim pravom te ostvariti svoja prava [...] obran[e].”

Bugarsko pravo

- 6 Člankom 423. stavcima 1. do 4. Nakazatelno-procesualnog kodeksa (Zakonik o kaznenom postupku, u daljnjem tekstu: NPK) propisuje se:
- „(1) U roku od šest mjeseci od dana saznanja za pravomoćnu kaznenu osudu [...] osoba osuđena u odsutnosti može zahtijevati obnovu kaznenog postupka pozivajući se na svoju odsutnost tijekom [kaznenog postupka].
- (2) Osim ako sud ne odredi drukčije, zahtjev ne odgađa izvršenje kaznene osude.
- (3) Obnova kaznenog postupka obustavlja se ako osoba osuđena u odsutnosti ne dođe na raspravu bez opravdanog razloga.
- (4) Ako je osobi osuđenoj u odsutnosti oduzeta sloboda u okviru izvršenja pravomoćne osude, a sud dopusti obnovu kaznenog postupka, taj sud u svojoj odluci odlučuje o mjeri oduzimanja slobode.”

7 Člankom 425. stavkom 1. točkom 1. i člankom 425. stavkom 2. NPK-a određuje se:

„(1) Ako smatra da je zahtjev za obnovu postupka osnovan, sud može:

1. ukinuti osuđujuću presudu, rješenje ili odluku i predmet vratiti na ponovno suđenje, određujući pritom u kojem će stadiju početi novo razmatranje merituma;

(2) U slučajevima iz članka 423. stavka 1. postupak se ponovno pokreće i predmet se vraća u onaj stadij u kojem je postupak u odsutnosti pokrenut.”

Glavni postupci i prethodna pitanja

- 8 Specializirana prokuratura (Specijalizirano državno odvjetništvo, Bugarska) pokrenula je kaznene progone protiv osobe VB, optužene da je zajedno s nekoliko drugih osoba sudjelovala u sastavu zločinačkog udruženja koje se bavilo uzgojem i prometom droge te posjedovanjem oružja, što su radnje koje čine kaznena djela za koja se može izreći kazna zatvora.
- 9 Kazneni postupci iz glavnih predmeta vođeni su u odsutnosti osobe VB. U okviru tih kaznenih postupaka toj osobi nije mogla biti izvršena nikakva formalna dostava optužbi koje su joj stavljene na teret. Usto, ona nije mogla biti obaviještena ni o upućivanju optužnice sudu ni, *a fortiori*, o datumu i mjestu održavanja predmetne rasprave kao ni o posljedicama svojeg nedolaska na raspravu.
- 10 Naime, nadležna nacionalna tijela nisu uspjela pronaći osobu VB, s obzirom na to da je ona pobjegla tijekom faze provođenja istrage u navedenim kaznenim postupcima, netom prije policijske akcije uhićenja osumnjičenikâ. Osoba VB proglašena je „traženom osobom”, među ostalim na temelju europskog uhidbenog naloga, ali je nije bilo moguće pronaći.
- 11 Tijekom faze istrage i sudske faze u tim kaznenim postupcima, osobu VB uzastopno su branila tri različita branitelja, svi po službenoj dužnosti, koji nikad nisu ni vidjeli ni bili u kontaktu s tom osobom kao ni s njom bliskim osobama.
- 12 Kazneni postupci o kojima je riječ u glavnim predmetima još su u tijeku te je većina dokaza prikupljena. Sud koji je uputio zahtjev smatra da je vjerojatno da će osobi VB nakon tih kaznenih postupaka biti izrečena kazna oduzimanja slobode.
- 13 Taj sud navodi, među ostalim, da na temelju članka 423. stavka 1. NPK-a, osoba osuđena u odsutnosti ima pravo zahtijevati obnovu postupka u roku od šest mjeseci od trenutka kada je doznala za svoju osudu. Međutim, bugarskim pravom ne predviđa se da se ta osoba prethodno obavijesti o tom pravu na podnošenje zahtjeva za obnovu postupka. Konkretno, u bugarskom pravu ne postoji nikakva obveza da se u presudi donesenoj u odsutnosti optuženika, kao ni u nekom drugom pravosudnom aktu koji mu se upućuje, navede mogućnost podnošenja zahtjeva za obnovu postupka.
- 14 Usto, bugarskim se pravom u načelu ne predviđa unaprijed utvrđeno pravo na obnovu postupka u slučaju osude u odsutnosti. Naime, sud koji razmatra konkretan predmet i odlučuje o njegovu meritumu u odsutnosti optuženika nije ovlašten odlučivati o tome ima li ta osoba pravo na obnovu postupka zbog svoje odsutnosti. Tome je tako jer je ovlast odlučivanja o postojanju takvog prava u bugarskom pravu dodijeljena Vrhovnom kasacionenom sadu (Vrhovni kasacijski

sud, Bugarska), kojem treba podnijeti zahtjev za obnovu postupka, u skladu s člankom 423. stavkom 1. NPK-a, i koji mora ocijeniti postoje li razlozi za obnovu postupka zbog odsutnosti optuženika.

- 15 Naposljetku, sud koji je uputio zahtjev navodi da se bugarskim pravom zahtijeva da se osoba osuđena u odsutnosti osobno pojavi kako bi se meritorno ispitao zahtjev za obnovu postupka, dok se člankom 9. Direktive 2016/343 ne predviđa takav zahtjev. Međutim, takvim se zahtjevom znatno smanjuje djelotvornost prava predviđenog u članku 9. te direktive, s obzirom na to da bi ta osoba bila izložena opasnosti od uhićenja prilikom svojeg osobnog pojavljivanja te izvršenja osuđujuće presude donesene u odsutnosti.
- 16 Uzimajući u obzir prethodno navedeno, sud koji je uputio zahtjev pita se mora li prilikom razmatranja predmeta u odsutnosti optuženika u okolnostima iz kojih jasno proizlazi da nisu ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. Direktive 2016/343 formalno navesti u presudi, u slučaju donošenja osuđujuće presude u odsutnosti, da osuđena osoba ima pravo na obnovu postupka kako bi se izvršilo obavještanje koje se zahtijeva na temelju druge rečenice stavka 4. članka 8. te direktive.
- 17 Sud koji je uputio zahtjev u tom pogledu pojašnjava da bi se u slučaju potvrdnog odgovora Suda na to pitanje postavilo pitanje sadržaja informacija koje treba pružiti osobi osuđenoj u odsutnosti.
- 18 S jedne strane, valjalo bi utvrditi treba li tu osobu obavijestiti o tome da ima pravo na obnovu postupka, pod uvjetom da za to podnese zahtjev, i da se jedina ocjena suda koji ispituje taj zahtjev odnosi na vrstu obnove postupka ili pak o tome da ona ima pravo na podnošenje zahtjeva za obnovu postupka i da će taj sud ocijeniti osnovanost njezina zahtjeva. S druge strane, valja ispitati treba li istu osobu također obavijestiti o tome da ima obvezu osobno se pojaviti pred sudom kojem je podnesen zahtjev za obnovu postupka, što bi podrazumijevalo da je takva obveza u skladu s člankom 9. Direktive 2016/343.
- 19 U tim je okolnostima Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud, Bugarska) odlučio prekinuti postupak i Sudu uputiti sljedeća prethodna pitanja u predmetu C-430/22:
 - „1. Treba li članak 8. stavak 4. drugu rečenicu Direktive 2016/343 tumačiti na način da se njime nacionalni sud, koji je unatoč tome što nisu ispunjeni uvjeti iz članka 8. stavka 2. te direktive osudio optuženika u odsutnosti, obvezuje da izričito upućuje na pravo na obnovu postupka koje optuženiku pripada u skladu s člankom 9. navedene direktive kako bi on kasnije, osobito prilikom svojeg uhićenja radi izvršenja kazne, bio obaviješten o tom pravu? Pitanje se postavlja s obzirom na to da nacionalno pravo ne predviđa obvezu da se osoba osuđena u odsutnosti prilikom svojeg uhićenja radi izvršavanja kazne obavješćuje o pravu na obnovu postupka; nacionalno pravo također ne predviđa sudjelovanje suda prilikom izdavanja europskog uhiđenog naloga u svrhu izvršenja kazne.
 2. Treba li članak 8. stavak 4. drugu rečenicu Direktive 2016/343, a osobito izričaj: „također budu informirane o mogućnosti osporavanja odluke i pravu na obnovu postupka ili na drugo pravno sredstvo u skladu s člankom 9.” tumačiti na način da je riječ o obavještanju o formalno priznatom pravu na obnovu postupka ili pak o obavještanju o pravu na podnošenje zahtjeva za obnovu postupka, s tim da će se tek naknadno ispitati osnovanost zahtjeva?”

- 20 Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud) odlučio je prekinuti postupak i u predmetu C-468/22 te Sudu postaviti sljedeće prethodno pitanje:

„Je li u skladu s člankom 9. Direktive 2016/343 i načelom djelotvornosti odredba nacionalnog prava, kao što je članak 423. stavak 3. NPK-a, kojom se osoba koja podnosi zahtjev za obnovu kaznenog postupka zbog odsutnosti izvan slučajeva iz članka 8. stavka 2. te direktive obvezuje da se osobno pojavi pred sudom kako bi se mogao ispitati meritum tog zahtjeva?”

Postupak pred Sudom

- 21 Dopisom od 5. kolovoza 2022. Sofijski gradski sad (Gradski sud u Sofiji, Bugarska) obavijestio je Sud da je nakon zakonske izmjene koja je stupila na snagu 27. srpnja 2022. Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud) raspušten, a određeni kazneni predmeti pokrenuti pred tim sudom, uključujući predmete u glavnim postupcima, preneseni su njemu od tog datuma.

O prethodnim pitanjima

Prvo prethodno pitanje u predmetu C-430/22

- 22 Svojim prvim pitanjem u predmetu C-430/22 sud koji je uputio zahtjev u biti pita nalaže li se člankom 8. stavkom 4. Direktive 2016/343 nacionalnom sudu da u slučaju osude u odsutnosti i situacije u kojoj nisu ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. te direktive izričito navede u osuđujućoj presudi pravo na obnovu postupka tako da osoba osuđena u odsutnosti može biti o tom pravu obaviještena u kasnijoj fazi, a osobito prilikom uhićenja u svrhu izvršenja svoje kazne.
- 23 Uvodno valja podsjetiti na to da sud koji je uputio zahtjev smatra da iz okolnosti u glavnim postupcima jasno proizlazi da je primjenjiv članak 8. stavak 4. Direktive 2016/343, s obzirom na to da nisu ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. te direktive.
- 24 U skladu s ustaljenom sudskom praksom, pri tumačenju odredbe prava Unije valja uzeti u obzir ne samo njezin tekst, nego i njezin kontekst, ciljeve propisa kojeg je dio te, ovisno o slučaju, povijest njezina nastanka (vidjeti u tom smislu presudu od 19. prosinca 2019., *Nederlands Uitgeversverbond i Groep Algemene Uitgevers*, C-263/18, EU:C:2019:1111, t. 38. i navedenu sudsku praksu). Osobito valja uzeti u obzir uvodne izjave predmetnog akta Unije u dijelu u kojem mogu pojasniti volju donositelja akta i predstavljati važne elemente za njegovo tumačenje (vidjeti u tom smislu presudu od 19. svibnja 2022., *Specializirana prokuratura (Suđenje optuženiku u bijegu)*, C-569/20, EU:C:2022:401, t. 32.).
- 25 Što se tiče teksta članka 8. stavka 4. Direktive 2016/343, valja navesti da se u toj odredbi određuje da kada države članice predvide mogućnost održavanja suđenja u odsutnosti osumnjičenika ili optuženika, ali nije moguće ispuniti uvjete iz članka 8. stavka 2. te direktive jer se osumnjičenik ili optuženik ne može locirati unatoč ulaganju razumnih napora, države članice mogu predvidjeti mogućnost donošenja i izvršenja odluke.
- 26 Kao što je to pobliže određeno člankom 8. stavkom 4. navedene direktive, u tom je slučaju važno da dotična osoba bude upoznata s pravom na obnovu postupka i mogućnošću osporavanja odluke donesene u odsutnosti u trenutku kada je se obavješćuje o toj odluci.

- 27 Međutim, kao što to pravilno ističe Europska komisija, tom se odredbom ne utvrđuju precizni načini na koje se te informacije moraju pružiti dotičnoj osobi, nego se samo predviđa da joj se te informacije moraju pružiti prilikom obavještanja o odluci donesenoj u odsutnosti, a osobito u trenutku njezina uhićenja s obzirom na to da uhićenje obično slijedi nakon pronalaska tražene osobe.
- 28 To je potvrđeno uvodnom izjavom 39. Direktive 2016/343, u kojoj se navodi da se navedene informacije, koje bi trebalo dostaviti u pisanom obliku, također mogu priopćiti i usmeno, pod uvjetom da se činjenica o njihovu priopćavanju primi na znanje u skladu s postupkom bilježenja podataka predviđenim nacionalnim pravom.
- 29 Naposljetku, valja podsjetiti na to da je jedini predmet Direktive 2016/343 utvrđivanje zajedničkih minimalnih pravila te se stoga njome ne provodi iscrpno usklađivanje kaznenog postupka. Imajući u vidu navedeno, načini pružanja informacija predviđeni nacionalnim pravom ne smiju dovesti u pitanje svrhu te direktive koja se sastoji od osiguranja poštenog suđenja i, stoga, omogućavanja dotičnoj osobi da sudjeluje na raspravi u smislu članaka 8. i 9. navedene direktive (vidjeti u tom smislu presudu od 19. svibnja 2022., Specializirana prokuratura (Suđenje optuženiku u bijegu), C-569/20, EU:C:2022:401, t. 43.).
- 30 Iz toga slijedi da se Direktivom 2016/343 sudu koji donosi odluku u odsutnosti protiv dotične osobe, koja je odsutna i nalazi se na nepoznatom mjestu, ne nalaže obveza da u tu odluku uključi informacije o pravu na obnovu postupka i mogućnosti njezina osporavanja. Naime, odabir načina na koji te informacije moraju biti stavljene na raspolaganje dotičnim osobama prepušten je diskreciji država članica, pod uvjetom da se one dotičnoj osobi priopće u trenutku kada je ona obaviještena o predmetnoj odluci.
- 31 Uzimajući u obzir sva prethodna razmatranja, na prvo pitanje postavljeno u predmetu C-430/22 valja odgovoriti tako da članak 8. stavak 4. Direktive 2016/343 treba tumačiti na način da se njime nacionalnom sudu ne nalaže da u slučaju osude u odsutnosti i situacije u kojoj nisu ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. te direktive izričito navede u osuđujućoj presudi pravo na obnovu postupka.

Drugo prethodno pitanje u predmetu C-430/22 i prethodno pitanje postavljeno u predmetu C-468/22

- 32 Budući da je Sud odgovorio niječno na prvo pitanje postavljeno u predmetu C-430/22, ne treba odgovoriti na drugo pitanje u tom predmetu ni na pitanje postavljeno u predmetu C-468/22, s obzirom na to da se, kao što je to navedeno u točki 17. ove presude, prema mišljenju suda koji je uputio zahtjev, samo u slučaju potvrdnog odgovora na to prvo pitanje postavlja pitanje sadržaja informacija koje treba pružiti osobi osuđenoj u odsutnosti, kako je navedeno u točki 18. ove presude.

Troškovi

- 33 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenog, Sud (šesto vijeće) odlučuje:

Članak 8. stavak 4. Direktive (EU) 2016/343 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku treba tumačiti na način da se njime nacionalnom sudu ne nalaže da u slučaju osude u odsutnosti i situacije u kojoj nisu ispunjeni uvjeti predviđeni člankom 8. stavkom 2. te direktive izričito navede u osuđujućoj presudi pravo na obnovu postupka.

Potpisi